

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi,
eila.rissanen@minedu.fi

Lausunto Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta vuosille 2011-2016

Viite: Lausuntopyyntö OKM/12/500/2011

Kiitämme ministeriötä lausuntopyynnöstä koskien Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman luonnosta vuosille 2011-2016.

Hallitusohjelman toteuttamissuunnitelma on keskeinen ohjauksen väline, mutta sitä ei voida syvällisesti arvioida ilman rahoituksen huomioimista. Opetuksen, koulutuksen ja tutkimuksen rahoitus on turvattava talouden vaihteluista huolimatta. Koulutus, tutkimus ja sivistys ovat pitkäjänteisen yhteiskunnallisen kehityksen ja taloudellisen hyvinvoinnin pilareita. Ne ovat yhteiskunnan tuottamia keskeisiä palveluita, joissa säästäminen näkyy paitsi osaamistasossa ja menestyksessä, mutta myös sosiaali- ja terveyssektorin kuluissa. Vaikutukset eivät myöskään näy välttämättä välittömästi, vaan viiveellä ja niiden korjaaminen on hidasta ja kallista. Opetus, koulutus, tutkimus ja sivistys ovat arvoja jo itsessään. Kehittämissuunnitelman tavoitteet ja rahoituksen leikkaukset eivät ole samaan suuntaan vieviä toimenpiteitä.

Yksityisen toimintamallin osaamista, sitoutumista ja muita etuja hyödynnetään kaikilla koulutusasteilla enemmän kuin aikaisemmin ja tätä kehitystä tulee tukea. Kehittämissuunnitelman luonnoksessa on jäänyt heikolle monipuolisen opetuksen- ja koulutuksen järjestäjäkentän sekä ylläpitäjaverkon huomioiminen. Koulutuksen järjestäjämallin säilyttäminen ja rahoituksen maksaminen suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjälle tulee kirjata kehittämissuunnitelmaan.

Ammattikorkeakoulujen toimintamuotona tulee hyödyntää osakeyhtiö- ja säätiömuodon etuja. Ammattikorkeakoulut tulee kirjata lakiin ja niiden itsehallinto tulee säilyttää. Ehdotus rahoitusvastuun siirtämisestä valtiolle on kannatettava.

Opetuksen- ja koulutuksen järjestäjän, ylläpitäjän, korkeakoulun tai yliopiston toimiessa työnantajana, opetusministeriöllä ei ole työnantajatoimintaan liittyvissä kysymyksissä toimivaltaa sen enempää oikeuksissa kuin velvollisuuksissakaan. Tämä tulee huomioida osiossa "Opettajat ja muu henkilöstö" poistamalla kohta 131. Myöskään kolmikannalle tai työmarkkinaosapuolille kuuluvat asiat eivät ole opetusministeriön toimialaa. Tämä tulee huomioida osiossa "Aikuisten koulutusmahdollisuuksia parannetaan koulutustilillä" poistamalla kohta 118.

Korkeakoululaitoksen kansainvälistymistä tulisi tukea muun muassa koulutusviennin esteiden nopealla purkamisella.

Kehittämissuunnitelma ja rahoitus – kohtaanto-ongelma

Yhteiskunta tarvitsee ehjiä ihmisiä. Siksi koulutusjärjestelmän on kyettävä tukemaan niitä tarpeita, joilla pysäytetään syrjäytymisen vaara ja niitä tarpeita, joilla tuetaan erilaisia lahjakkuuksia. Osaavan työvoiman tuottamisen ja elinikäisen oppimisen lisäksi koulutuksella on vahva sivistystehtävä.

Kehittämissuunnitelman korkeat tavoitteet sekä monet rakenteelliset uudistukset vaativat taloudellisen panoksen lisäämistä. Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa sekä vuoden 2012 valtion budjetin valmistelussa on kuitenkin ilmennyt, että opetus-, koulutus- ja tutkimussektoreille on tulossa tuntuvia leikkauksia. Kehittämissuunnitelman tavoitteet ja rahoituksen leikkaukset eivät ole samansuuntaisia.

Esiopetus on lapsen oikeus, ei velvollisuus

Kaikilla lapsilla on oikeus esiopetukseen, mutta osallistuminen on vapaaehtoista. Päätösvalta osallistumisesta tulee myös tulevaisuudessa olla lapsen vanhemmilla. Osallistumisveloitteen sijaan keskeistä on varmistaa monipuolinen järjestäjäkenttä, jotta esiopetusta on tarjolla riittävästi.

Koti valitsee koulun johon oppilas hakeutuu, rahoitus tulee maksaa suoraan

Luonnoksessa halutaan taata lapsen oikeus turvalliseen ja laadukkaaseen opetukseen lähikoulussa. Lähikouluajatus on kannatettava, mutta oppilaalla on aina oikeus hakeutua myös muuhun oppilaitokseen (Perusopetuslaki 28§). Vapaa hakeutumisoikeus tukee parhaiten jokaisen lapsen ja perheen yksilöllisiä tarpeita ja oppilaat ovat silloin keskenään tasa-arvoisessa asemassa. Päätös kouluvalinnasta on kodin.

Kohdan 27 tulee kuulua: ”Taataan lapsen oikeus turvalliseen ja laadukkaaseen opetukseen lähikoulussa *tai muussa oppilaan valitsemassa koulussa.*” Lisäksi lause (s. 20) tulee kuulua ”Perusopetuksen järjestämisen lähtökohtina ovat laadukas ja turvallinen lähikoulu ja yhtenäinen peruskoulu, *jota yksityiset opetuksen järjestäjät täydentävät toimimalla myös osin lähikouluna.*”

Perusopetuksen rahoitus ohjautuu parhaiten tarkoitukseensa, kun se maksetaan valtiolta suoraan opetuksen järjestäjälle ylläpitäneenä neutraalisti. Perusopetuksen rahoituksen kehittämisessä tulee huomioida monipuolinen järjestäjäkenttä ja oppilaiden tasa-arvo. Nykyisestä rahoituslaista tulee poistaa yksityisten opetuksen järjestäjien rahoituksen negatiivinen porrastus, mikä asettaa oppilaat rahoituksen osalta keskenään eriarvoiseen asemaan sen mukaan, mitä koulua he käyvät.

Luonnos sisältää ehdotuksen säätää perusopetuksen ryhmäkoko lailla. Silloin ei kuitenkaan huomioida käytännön tilanteita: joskus pienempi ryhmä voi olla haasteellisempi kuin suurempi ryhmä. Ryhmäkokojen kansallisen tason säätelyllä tulee helposti ryhmän maksimikoosta samalla myös ryhmän minimi. Ryhmäkoosta päättäminen kuuluu tehdä koulutasolla, jossa paikallisen tilanteen tuntemus on ehdottomasti parhain.

Yksityinen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän koulutuksen järjestäjänä

Taiteen perusopetuksen osalta luonnoksen teksti on jossakin määrin erheellinen. Yksityisillä laajan oppimäärän koulutuksen järjestäjillä on opetus- ja kulttuuriministeriön lupa ja ne saavat siten opetustuntikohtaista valtionosuutta. Heidän opetussuunnitelmansa eivät ole kuntien hyväksymiä, vaan ne perustuvat Opetushallituksen laatimiin taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin, jotka koulutuksen järjestäjä hyväksyy.

Toisen asteen koulutuksen järjestäjämalli sekä rahoituksen maksaminen suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjälle tulee säilyttää

Opiskeluhuollon kehittäminen on tärkeää ja luonnoksessa onkin esitetty tavoitteeksi opiskeluhoitoa koskevan lain säätäminen. Keskeistä lain käytännön toimivuuden kannalta on se, että opiskeluhoitoon liittyvien tehtävien ja rahoituksen tulee kulkea samaan suuntaan: Jos koulutuksen järjestäjälle asetetaan lisää tehtäviä tai velvoitteita opiskeluhuollon osalta, tulee niihin kohdistettu rahoitus ohjata myös suoraan koulutuksen järjestäjälle.

Toisen asteen koulutuksessa on asetettu tavoitteita sekä rakenteiden että rahoituksen kehittämisen osalta. On huolestuttavaa, että luonnoksessa ei näy lainkaan nykyinen monimuotoinen järjestäjäkenttä, joka koostuu niin kunnista, kuntayhtymistä kuin yksityisistä koulutuksen järjestäjistä.

Kohdan 50 tekstiin tulee lisätä, että ”...ohjelmalla tuetaan elinvoimaisen, toimintakykyisen ja eheän toimipisteverkon ja *monimuotoisen* järjestäjäraakenteen muodostumista.”

Kohdan 51 loppuun tulee lisätä teksti: *”Myös erikoistuneiden järjestäjien toiminta turvataan.”*

Luonnoksessa tulisi selkeämmin tuoda esille, että ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen tehtävät ovat erilaisia, joten kumpaakin tulee kehittää myös jatkossa erillisinä koulutusmuotoina niiden omien roolien mukaisesti. Sen lisäksi on oltava yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia.

Teksti *”Säilytetään toisen asteen koulutuksessa koulutuksen järjestäjämalli sekä rahoituksen maksaminen valtiolta suoraan koulutuksen järjestäjälle”* on keskeinen asia lisätä Rakenteita kehitetään - kappaleeseen (s. 26).

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen rahoituksen kehittäminen on kirjattu luonnokseen hyvin ylläpitäjäneutraaliuden osalta sekä sisällyttämällä rahoitukseen tuloksellisuusrahoitusosuus. Lisäksi tulee kirjata, että *rahoitus maksetaan suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjille.*

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen rahoitusta koskevaan toimenpidekohtaan 68 tulee lisätä loppuun lause: *”Rahoitus maksetaan jatkossakin suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjälle.”* Kun rahoitus maksetaan yksityiselle koulutuksen järjestäjälle suoraan valtiolta, se on korvamerkitty juuri koulutustehtävän

hoitamiseen. Rahoituksen kulkeminen suoraan ilman ketjutusta on myös keskeinen elementti varmistamaan opiskelijoiden vapaa hakeutumisoikeus.

Rahoituksen tulee kulkea käsi kädessä muun ohjausjärjestelmän kanssa. Kuten luonnoksessa todetaan, rahoituksen määräytymisperusteissa tulee ottaa huomioon myös tutkinnon osat. Niiden suorittaminen ei saa rankaista koulutuksen järjestäjää. Vastaavasti asia tulee huomioida myös ammatillisen lisäkoulutuksen tuloksellisuusrahoituksessa.

Kehittämissuunnitelmaan tulisi lisätä ammatillisten erityisoppilaitosten rooliin ja tehtävään soveltuvan tuloksellisuusrahoituksen kehittäminen yhdessä kyseisten koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen kehittämisessä tulee huomioida valmistavien ja valmentavien koulutusten riittävä rahoitus.

Ammattikorkeakouluista osakeyhtiöitä tai säätiöitä kansainvälisen korkeakoululaitoksen kehittämiseksi

Korkeakoululaitosta on kehitettävä duaaliallin pohjalta, jossa yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla ovat omat roolinsa ja tehtävänsä.

Koulutusviennin esteet tulee purkaa pikaisesti. EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tuleville korkea-asteen tutkintoon johtavaan koulutukseen osallistuville opiskelijoille tulee asettaa lukukausimaksu ja samalla kehitetään Suomeen soveltuva stipendijärjestelmä. Nämä asiat tulisi kirjata kehittämissuunnitelmaan kansainvälistymisen tukemiseksi.

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujen toimintamuotona tulee hyödyntää osakeyhtiö- ja säätiömuodon etuja. Osakeyhtiö ja säätiö toimintamuotoina tarkoittavat mm. tehtäväänsä sitoutunutta asiantuntijuutta, matalaa hallintoa, nopeaa päätöksentekoa, joustavuutta sekä yrittäjyyslähtöisen ajattelun juurruttamista kaikkien toimintaan. Osakeyhtiö/säätiö on myös luontevin muoto, kun halutaan kehittää koulutuksen kansainvälisyyttä sekä koulutusvientiä. Koulutusvienti ei ole kunnan tehtävä. Keskeistä osakeyhtiössä ja säätiössä on kuitenkin se, että niille maksettu rahoitus ohjautuu tarkoitukseensa eli rahoitus on käytännössä korvamerkittyä. Kohtaan 75 tulee lisätä teksti: "...2014 alusta itsenäisiä oikeushenkilöitä, *osakeyhtiöitä tai säätiöitä, ...*".

Ammattikorkeakoulut tulee kirjata lakiin ja niiden itsehallinto tulee säilyttää. Ammatikoreakoulujen rahoituksen siirto valtiolle on kannatettavaa.

Yliopistot

Yliopistojen uuden yliopistolain mukaista roolia tulee tukea rahoituksen pitkäjänteisellä kehittämisellä.

Aikuiskoulutus

Opetusministeriön toimialaan ei kuulu kolmikannalle tai työmarkkinajärjestöille kuuluvat asiat. Luonnoksen kohta 118 tulee poistaa.

Vapaalla sivistystyöllä on monipuolinen rooli muun muassa oppimisen, aktiivisen kansalaisuuden, syrjäytymisen ehkäisyn, nivelvaiheiden tukemisen ja kotouttamisen näkökulmasta. Lisäksi vapaalla sivistystyöllä on luonteva rooli niin koulutustakuun toteutuksessa kuin korkeakoulutettujen ihmisten elinikäisen oppimisen toteutuksessa.

Erialaisten meneillään olevien rakenteellisten kehittämisen yhteydessä vapaan sivistystyön oppilaitokset tulisi huomioida kokonaisuuksina. Tavoitteena tulee olla vapaan sivistystyön oppilaitosten monimuotoisuuden ja arvo maailman turvaaminen.

Vapaan sivistystyön lain mukaisen toiminnan takaamiseksi rahoitusjärjestelmää tulee kehittää sekä kokonaisuutena että oppilaitosryhmittäin, sillä nykyinen rahoitus ei ole riittävä eikä järjestelmä edistä kehitystyötä.

Opettajat ja muu henkilöstö

Osaava-ohjelman jatkaminen ja sen tukeminen on kannatettavaa.

Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstön osaamisen kehittämistä tulee kehittää kysyntälähtöisempään suuntaan vastaamaan paremmin opetuksen ja koulutuksen järjestäjä- sekä ylläpitäjäkohtaisiin tarpeisiin.

Opetuksen- ja koulutuksen järjestäjän, ylläpitäjän, korkeakoulun tai yliopiston toimiessa työnantajana, opetusministeriöllä ei ole työnantajatoimintaan liittyvissä kysymyksissä toimivaltaa sen enempää oikeuksissa kuin velvollisuuksissakaan. *Luonnoksen kohta 131 tulee poistaa.*

Sivistystyönantajat ry

Minna-Marika Lindström
elinkeinopoliittinen asiantuntija

Sivistystyönantajat ry on vuonna 1993 perustettu opetus- ja korkeakoulualan työnantajien edunvalvontajärjestö, joka neuvottelee sekä yliopistojen että yksityisten oppilaitosten yleissitovat työehtosopimukset ja valvoo jäsentensä työmarkkina- ja elinkeinopoliittisia etuja. Yhdistys on Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n jäsenliitto.

Sivistystyönantajat ry edustaa yli 300 jäsentä, jotka ovat säätiöitä, osakeyhtiöitä, rekisteröityjä yhteisöjä tai julkisoikeudellisia laitoksia. Liiton jäsenen palveluksessa on yli 56.000 työntekijää. Jäsenet edustavat kaikkia koulutusasteita:

- *yliopistoja ja ammattikorkeakouluja*
- *ammattillisia oppilaitoksia ja lukioita*
- *peruskouluja*
- *vapaan sivistystyön oppilaitoksia (kansanopistoja, kansalaisopistoja, kesäyliopistoja, liikunnan koulutuskeskuksia, opintokeskuksia)*
- *taiteen perusopetuksen oppilaitoksia (kuten musiikkiopistoja)*